

DOI: 10.32347/2076-815x.2020.75.317-327

УДК 747.012

к.т.н. **Пилипчук О.Д.**,

pylypchuk.od@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-1306-6071,

к.т.н., доцент **Кривенко О.В.**,

knuba.o.v.k@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8949-0944,

Київський національний університет будівництва та архітектури

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ НАПРЯМКІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЕКТНО-ДИЗАЙНЕРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ ЯК ЗАСОБІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ПРЕДМЕТНО- ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Досліджуються можливості сучасних напрямків образотворчого мистецтва з використанням їх як засобів у проектно-дизайнерській практиці. Проаналізована утилітарна функція образотворчого мистецтва, що розрахована на організацію естетичного предметно-просторового середовища. Враховано сучасні можливості створення комфортних умов існування людини у просторі. Увагу приділено новітнім напрямкам та течіям у візуальному мистецтві, які пов'язані з новими інноваційними можливостями сучасних технологій. Визначені та запропоновані основні засоби образотворчого мистецтва, які засновані на нових методах і прийомах сучасного візуального мистецтва, а саме: протиріччя форми і змісту, асоціативні, формотворчі можливості.

Ключові слова: сучасні напрямки образотворчого мистецтва; засоби візуального мистецтва; предметно-просторове середовище; естетика простору, комфортні умови існування.

Постановка проблеми та аналіз досліджень. Оточуюче людину візуальне середовище організовується певними просторовими видами мистецтва – архітектура, дизайн, монументальне, монументально-декоративне, декоративно-прикладне мистецтво з урахуванням різноманітних рівнів сприйняття певних видів мистецтва в інтер'єрному та відкритому громадському просторі архітектурного середовища. Потрібно враховувати, що створення сприятливих естетичних умов візуального сприйняття у просторі завжди супроводжуються тільки позитивними емоціями. Особливо це стало актуальним в зв'язку з пандемією «COVID-19», яка суттєво вплинула на спосіб життя та сучасну життєдіяльність людини. Карантинні та обмежувальні заходи призвели до ізоляції людини від зовнішнього середовища. Забезпечення вимог

ізоляції знижує ризик зараження людей, але може негативно впливати на їх психологічний стан [15].

Також потрібно враховувати, що прогулянки на відкритому повітрі завжди найкраще відновлювали фізичний та психоемоційний стан людини. Тут актуальним постає завдання створення сприятливих естетичних умов візуального сприйняття у міському просторі, компенсуючи недоліки урбанізованого ущільненого середовища. Відомо, що привнесення елементів образотворчого мистецтва у міський простір повинні супроводжуватись позитивними емоціями [2; 6]. Відповідно синтез мистецтва та архітектури, який являється естетично витриманим та комфортним для сприйняття у відкритому громадському просторі здатний гармонізувати та збалансувати внутрішній стан людини.

На сьогоднішній день існують різноманітні засоби вирішення питання створення комфортних умов та підтримання урівноваженого емоційно-психологічного стану для людини в середовищі її існування, які засновані як на розробці теоретичних методів так і створенні сучасних, необхідних у людському житті, мобільних гаджетів [11; 12; 15]. Але потрібно також враховувати, що вирішення проблеми організації естетично-досконалого предметно-просторового середовища, в якому певний час перебуває людина, можливе також завдяки включенню в архітектурний простір образотворчого мистецтва [14].

Мета статті – виявити основні засоби організації естетичного предметно-просторового середовища для існування людини за допомогою використання сучасних напрямків образотворчого мистецтва.

Об’єкти дослідження – сучасні види та напрямки образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження – застосування у проектно-дизайнерській практиці сучасного образотворчого мистецтва як засобу організації естетики предметно-просторового середовища існування людини.

Основна частина. З історії світового мистецтва відомо, що будь-яке мистецтво має різне функціональне призначення – утилітарне або декоративне, розважальне або пізнавальне [3; 13] та являється різноманітними видами і напрямками образотворчого мистецтва, які існують у предметно-просторовому середовищі (інтер’єрному та громадському відкритому). За своєю функцією ці види та напрямки являються не тільки невід’ємною частиною організації загальної композиції, вони є одними із головних засобів формування образності, створення певного настрою у просторі та естетичності загального середовища [9]. Це можуть бути різні види образотворчого мистецтва, що сприймаються зором та існують у просторі (скульптура, живопис, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, сучасні напрямки

візуального мистецтва), які здатні впорядкувати предметно-просторове середовище життєдіяльності людини та вирішити проблеми його естетичного вдосконалення [7] (див. рис. 1).

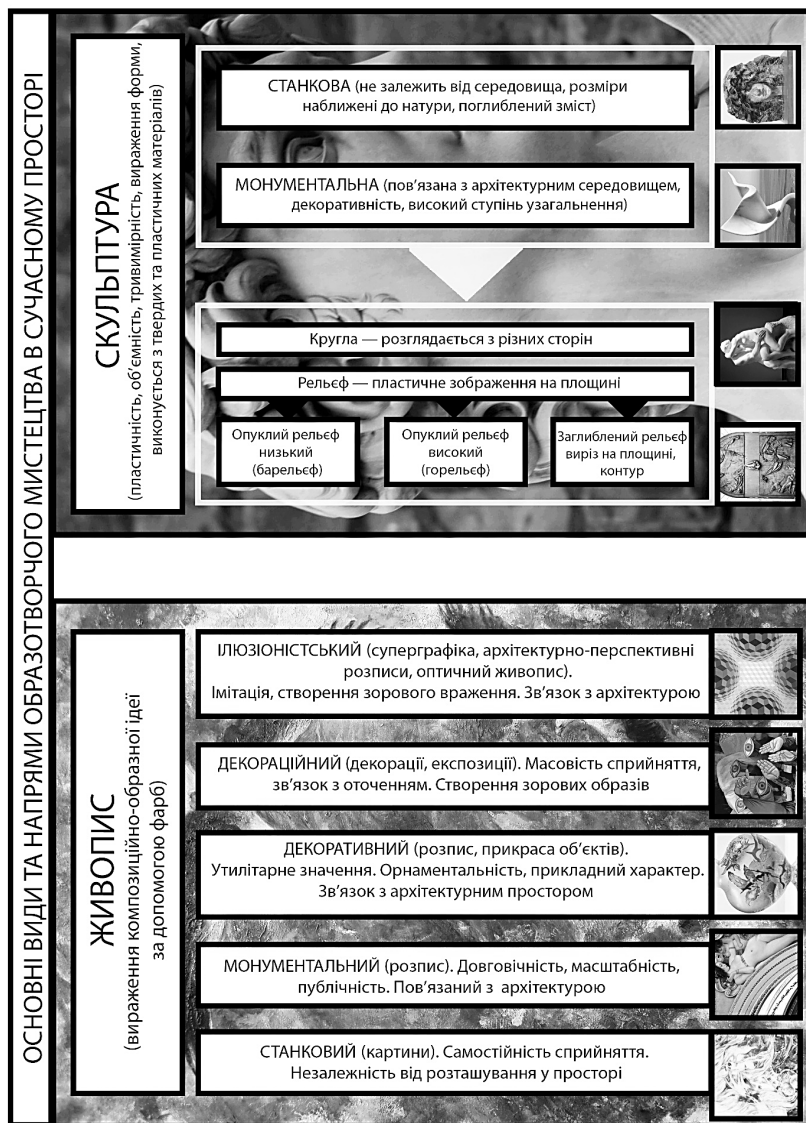
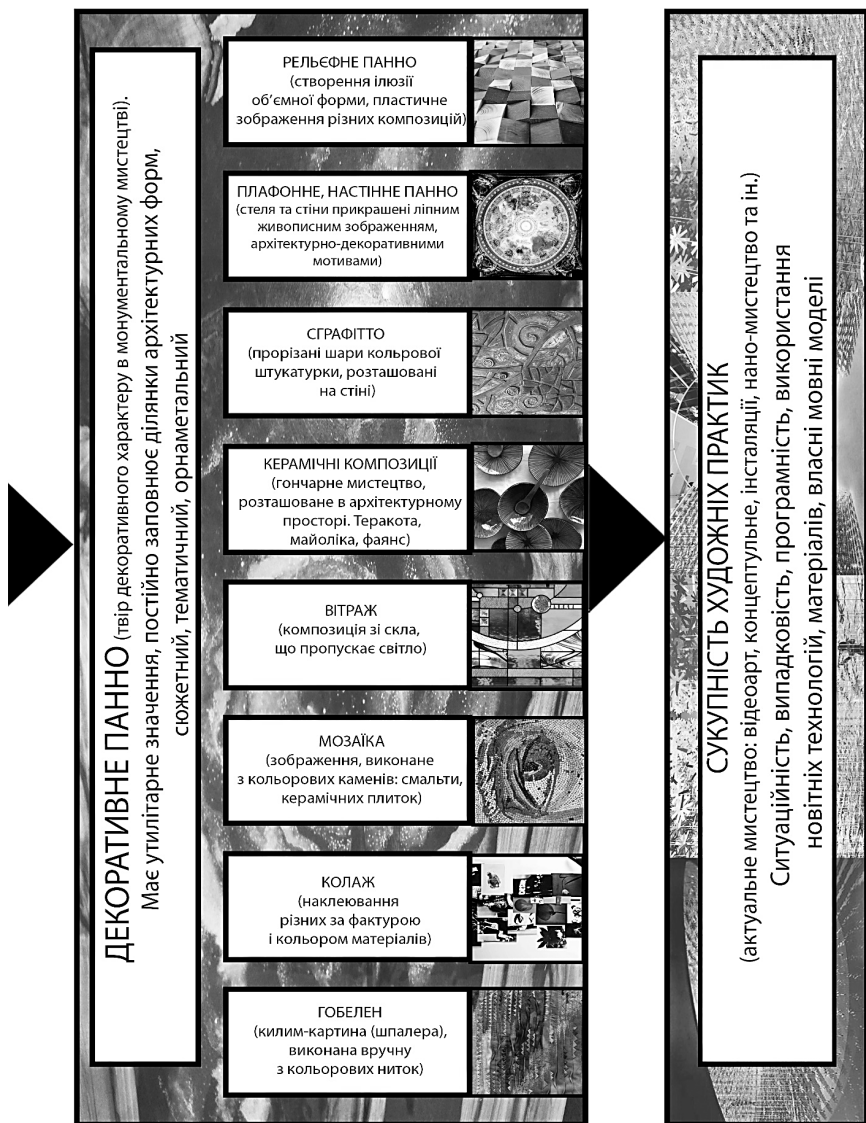

Рис. 1. Основні види і напрямки образотворчого мистецтва у сучасному просторі (розроблено на основі [1; 4; 5; 9]; ілюстративний матеріал [1; 4; 16])

Продовження Рис. 1. Основні види і напрямки образотворчого мистецтва у сучасному просторі (розроблено на основі [1; 4; 5; 9] ; ілюстративний матеріал [1; 4; 16])

Загалом поняття естетичний вплив – це оцінка дійсності, з урахуванням прекрасного, пов'язана з потребою людини бачити навколишнє середовище прекрасним і досконалим. Воно здатне бути джерелом краси, захоплення, натхнення, збудження, може підкорятися «законам краси» в дизайні [Ошибки! Источник ссылки не найден.]. Не можна забувати, що науково доведено – сильний естетичний вплив може викликати у людей різні негативні реакції наприклад, роздратування і гнів [6]. У сучасній науці набуває популярності новий науковий напрям – гармонійна нейроестетика, що розглядає естетику художньої творчості як прояв психофізіологічних, нейрофізіологічних і нейрохімічних процесів головного мозку людини [8]. Це ще раз підтверджує нерозривний зв'язок біологічних на психологічно-емоційних процесів пов'язаних із сприйняттям прекрасного у оточуючому середовищі.

Сформована у сучасному світі комунікативно-інформативна система обміну із зовнішнім середовищем позначила сучасні тенденції в образотворчій і проектно-дизайнерській практиці. Її характер і ступінь формує напрямки у сучасному мистецтві, які будуються на взаємодії візуального мистецтва та архітектурного середовища з використанням сучасних новітніх технологій – технічних і програмних засобів. Звідси постійний пошук нових засобів, що включають як теоретичні методи так і практичні прийоми з метою отримання виразності у створенні нових об'єктів, у створенні гармонії між людиною і середовищем [14]. Наприклад, це може бути об'єднання зображення, освітлення, тексту, звуку та відео в одному цифровому поданні (мультимедіа, «відеоарт», нано-мистецтво та ін.).

Зміна виду образної складової простору мегаполісу в індустріальних зонах і депресивних районах, призвела до нового розуміння простору для соціуму, з присутністю фактору парадоксу, протесту. Зображення розглядається як виклик. Візуальне мистецтво будується на дисонансі до оточуючого простору, але за рахунок цього, контрастує і виділяє його з загального оточення. Викликано це, перш за все, психологічним фактором – художник прагне виділитися, самоствердитися, при цьому він будує свою творчість на контрасті з оточенням. Досягається це за допомогою засобів сучасного візуального мистецтва.

Новизна і нестандартність рішень, пріоритет задуму над візуальним втіленням характеризують методи та прийоми створення провокаційного об'єкта, в основі якого лежить психологія архітектурного простору, відчуття психологічного впливу, емоційно-образного змісту, іронічності, ліризму. Мета – прибрати межу між мистецтвом і життям, викликана психологічним фактором і здійснюється за допомогою створення певних ситуацій, де середовище і образотворче мистецтво як подія – гра випадковостей. Це можуть

бути, модні зараз напрямки монументального мистецтва такі як «мурали», «графіті, або напрямки авангардного мистецтва – арт-об'єкт, арт-дизайн, мистецтво інсталяції, перфоманс, концептуальне мистецтво, «хеппенінг», «фрістайл» та ін. [1]. При цьому будь-який предмет образотворчого мистецтва має вигляд провокаційного об'єкта, що суперечить класичним об'єктивним правилам взаємозв'язку мистецтва і оточення. Як наслідок, альтернативні ідеї втілюються в нові можливості у формуванні середовища, засновані на методі протиріччя форми і змісту. Основні характерні риси – відкритість фарб, графічність, стилізованість, гротескність зображення, відмова від прямої фігуративності, звернення до мистецтва коміксів [4]. Наприклад, напрямок «графіті» характеризується відкритістю фарб, графічністю і стилізованістю виконання завдяки та за допомогою аерозольних балончиків або аерографа. Або, наприклад, модний напрямок монументального живопису, такий як «мурали», який взяв тільки зовнішню оболонку історичного явища, далеко відійшовши від основ мистецтва «муралізму», де живопис і архітектура з'єднувалися воедино, повторивши лише подібність у назві та нехтуючи основними принципами зображення, характерними для «муралізму» – взаємозв'язком образотворчого елемента з архітектурним простором, доцільністю, образністю, а також гармонією з людиною.

Розуміння твору мистецтва як просторової форми лягло в основу засобів формування просторового середовища, побудованого на ілюзорних прийомах, ефектах тривимірних композицій, кольору, світла. Засоби носять характер інтуїції, що не підлягає логічному і теоретичному розумінню, вони засновані на чуттєво-емоційному підході і емпіричних відносинах чисто суб'єктивних реакцій. Глядач сам змінює своє сприйняття від образотворчого елемента, в залежності від умов його споглядання і знаходження в просторі, сприймає не стільки очима, як у процесі власного руху із особистим настроєм. Відбувається комунікація за принципом «художник – об'єкт візуального мистецтва – просторове середовище – реципієнт». Глядач відчуває залученим себе в унікальне видовище, при цьому колористичні ефекти, що виникли в технологічному зв'язку форми, світла і кольору, створюють художній простір, в якому знаходиться людина.

Можливості монументального оформлення, створюваного за допомогою художніх засобів, заснованих на фантастичному і емоційно-емпіричному рівні в абстрактній формі, які побудовані на асоціативному методі, із запереченням реального сюжету, об'єднують різні види образотворчого мистецтва з тривимірним простором. Характерні риси цього методу – поєднання кольору і світла з художньо-пластичними формами, асоціативність і образність, при цьому, впливають на потужне враження людини. Потрібно відзначити, що за

свою інструментальною складовою асоціативний метод подібний до одного з популярних методів в дизайні і архітектурі – методу формоутворення. Він також заснований на створенні гармонії простору з життєдіяльністю людини. Характеризується сполученням технологічних інновацій – використанням новітніх технологій і матеріалів з унікальними властивостями футуристичної фантазії для втілення природних форм, естетичністю, ергономічною функціональністю [11].

Відповідно, розуміння образотворчого мистецтва як простору або панорами, стало можливим з розвитком новітніх технологій та нових досягнень сучасної науки. Візуальне образотворче мистецтво стає розрахованим не тільки на публічну демонстрацію, воно поглинає глядача і змушує жити в ньому, при цьому народжується просторовий об'єкт, який за своєю структурою – результат дії. У такому контексті, мистецтво – гнучкий, легко пристосований інструмент, заснований на новому розумінні взаємодії творів, матеріалу творчості і середовища, який створює ілюзію альтернативного простору і нову форму отримання інформації.

Висновки. Результати проведеного дослідження дали можливість встановити, що на сьогоднішній день організація естетично-досконалого середовища з використанням сучасного мистецтва визначає новітні тенденції у візуальному мистецтві, які нерозривно пов'язані з новітніми технологіями, які відповідно засновуються на сучасних засобах проектування для досягнення гармонізації і цілісності оточуючого середовища з органічною адаптацією до сучасної людини. У сучасності – це є новою якістю виразних засобів.

Відповідно, сучасні течії і напрямки візуального мистецтва створюють нові ідеї, а отже і нові можливості їх втілення у дизайнерсько-проектній практиці з метою створення для людини естетичного предметно-просторового середовища.

Апробація результатів досліджень

Результати досліджень впроваджені у навчальний процес при викладанні дисципліни «Колір і світло» для студентів п'ятого курсу, спеціальності 022 «Дизайн», і 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» архітектурного факультету Київського Національного університету будівництва і архітектури в лекційному курсі та при виконанні практичних робіт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бертолина Дж. Течения в искусстве от импрессионизма до наших дней / пер. с итал. М.С. Тарасова. М.: Омега, 2012. 348 с.
2. Божко Ю.Г. Красота и польза красоты (системная эстетика архитектуры и дизайна). Харьков: Курсор, 2002. 313 с.

3. Вансалов В.В. Что такое искусство? М.: Изобразительное искусство, 1998. 323 с.
4. Ефимов А.В., Минервин Г.В., Ермолаев А.П., Шимко В.Т., Щептиков Н.И., Гаврилина А.А., Кудряшев Н.К. Дизайн архитектурной среды: учебник для вузов. М.: Архитектура – С, 2006. 504 с.
5. Мардер А.П., Євреїнов Ю.М., Пламєницька О.А. та ін. Архітектура: словник-довідник. Київ: Будівельник, 1995. 335 с.
6. Моль А. Теория информации и эстетического восприятия / пер. с франц. Б.А. Властюка, Ю.Ф. Кичатова, А.И. Теймана. М: Мир, 1966. 351 с.
7. Пилипчук О.Д., Полубок А.П. Рішення творчого задуму художньо-декоративної форми в залежності від застосованих матеріалів // ScienceRise, 2009, 4(57). С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2019.164772>.
8. Суббота А.Г. Гармоническая нейроэстетика. Часть 1 (литературный обзор) // Весник новых медецинских технологий. 2009, 4(16). С. 143–147.
9. Техническая эстетика и дизайн: словарь под общей ред. М.М. Калиничевой. М.: Академический проект: Культура, 2012. 356 с.
10. Arnheim, R. (1974). *Art and Visual Perception*. New Version – Bekley. Los Angeles: University of California Press, 392.
11. Van der Ree, P. (2001). *Organische Architektur*. Stuttgart: Verlag Freis Cestesleben, 247.
12. Jayathissa, P., Quintana, M., Abdelrahman, M. and Miller, C. (2020). Humans – as – a – Sensor for Buildings – Intensive Longitudinal Indoor Comfort Models. *Buildings*, 10(10), 4–22. DOI: <https://doi.org/10.3390/buildings10100174>.
13. Pila, J. and Gura, I.A. (2014). *Histori of interior design* wiley. Published simulta neously in Canada, 496.
14. Pylypchuk, O. (2020). Determination of methods for improving the aesthetic of the environment with the help of visual art. *Colloquium-journal, Warszawa, Polska*, 30(82), 4–6. DOI: <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2020-12229>.
15. Pylypchuk, O.D., Krivenko, O.V., Polubok, A.P. (2020). Influence of environmental aspects of design on the aesthetics of architectural space. Materials of the International Scientific and Practical Conference: «Science, engineering and technology: global trends, problems and solutions», September, 25–26, *Prague, Czech Republic*, ISBN 978-9934-588-79-2. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-79-2-2.29>.
16. URL: <http://oksana-pilipchuk.com.ua> (дата звернення: 1.07.2019).

к.т.н. Пилипчук О.Д.,

к.т.н., доцент Кривенко О.В.,

Киевский национальный университет строительства и архитектуры

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ НАПРАВЛЕНИЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В ПРОЕКТНО-ДИЗАЙНЕРСКОЙ ПРАКТИКЕ КАК СРЕДСТВ ОРГАНИЗАЦИИ ЭСТЕТИЧНОЙ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТРАНСТВЕННОЙ СРЕДЫ

Цель статьи заключается в выявлении основных средств организации эстетической предметно-пространственной среды для обитания человека, посредством использования современных направлений изобразительного искусства.

Анализируются возможности современных направлений изобразительного искусства и их использования в качестве средств проектно-дизайнерской практики. В ходе исследования обозначено, что условия пандемии «COVID-19», существенно повлияли на образ жизни человека. При этом, обеспечение требований изоляции хоть и снижает риск заражения людей, но может негативно влиять на их психологическое состояние.

Проанализирована утилитарная функция изобразительного искусства, рассчитанная на организацию эстетичной предметно-пространственной среды. Учтены и проанализированы современные возможности создания комфортных условий существования человека в среде. Внимание уделено новейшим направлениям и течениям в визуальном искусстве, которые связаны с новыми инновационными возможностями современных технологий. Определены основные средства изобразительного искусства основанные на новых методах и приемах, а именно: противоречия формы и содержания, ассоциативных, формообразующих возможностях.

В результате исследования сформировано понимание существования изобразительного искусства в современном пространстве, что неразрывно связано с развитием новейших технологий и новых достижений современной науки. В выводах исследования отмечено, что современные течения и направления визуального искусства создают новые идеи, а соответственно новые возможности их воплощения в дизайнерско-проектной практике с целью создания для человека эстетической предметно-пространственной среды.

Ключевые слова: современные направления изобразительного искусства; средства визуального искусства; предметно-пространственная среда; эстетика пространства; комфортные условия существования.

Ph.D in Technical Science Pylypchuk Oksana,
Ph.D in Technical Science, Associate Professor Krivenko O.V.,
Kyiv National University of Construction and Architecture

USE OF MODERN DIRECTIONS OF FINE ART IN DESIGN AND DESIGN PRACTICE AS A MEANS OF ORGANIZING AESTHETIC SUBJECT ENVIRONMENT

The purpose of the article is to identify the main means of organizing the aesthetic object-spatial environment for human habitation, through the use of modern trends in the visual arts.

The study analyzed the possibilities of modern trends in the visual arts and their use as a means of design and design practice, it is indicated that the conditions of the COVID-19 pandemic have significantly influenced the human lifestyle. At the same time, the provision of isolation requirements, although it reduces the risk of infection of people, can negatively affect their psychological state.

The utilitarian function of the visual arts, designed to organize an aesthetic object-spatial environment, is analyzed. The modern possibilities of creating comfortable conditions for human existence in the environment are taken into account and analyzed. Attention is paid to the latest trends and trends in visual art, which are associated with new innovative capabilities of modern technologies.

The main means of the visual arts based on new methods and techniques have been determined, namely: contradictions of form and content, associative, form-building possibilities.

As a result of the research, an understanding of the existence of fine arts in modern space was formed, which is inextricably linked with the development of the latest technologies and new achievements of modern science. In the conclusions of the study, it is noted that modern trends and directions of visual art create new ideas, and, accordingly, new opportunities for their implementation in design and project practice in order to create an aesthetic subject-spatial environment for a person.

Keywords: modern trends of fine arts; visual art means; subject-spatial environment; space aesthetics; comfortable living conditions.

REFERENCES

1. Bertolina Dzh. *Techeniia v iskusstve ot impressionizma do nashikh dnei* / per. s ital. M.S. Tarasova. M.: Omega, 2012. 348 s. {in Russian}
2. Bozhko Iu.G. *Krasota i polza krasoty (sistemnaia estetika arkhitektury i dizaina)*. Kharkov: Kursor, 2002. 313 s. {in Russian}

3. Vansalov V.V. Chto takoe iskusstvo? M.: Izobrazitelnoe iskusstvo, 1998. 323 s. {in Russian}
4. Efimov A.V., Minervin G.V., Ermolaev A.P., Shimko V.T., Shcheptikov N.I., Gavrilina A.A., Kudriashev N.K. Dizain arkhitekturnoi sredy: uchebnik dlia vuzov. M.: Arkhitektura – S, 2006. 504 s. {in Russian}
5. Marder A.P., Jevrejnov Ju.M., Plamenycjka O.A. ta in. Arkhitektura: slovnyk-dovidnyk. Kyjiv: Budiveljnyk, 1995. 335 s. {in Ukrainian}
6. Mol A. Teoriia informatcii i esteticheskogo vospriiatii / per. s frants. B.A. Vlastiuka, Iu.F. Kichatova, A.I. Teimana. M: Mir, 1966. 351 s. {in Russian}
7. Pylypchuk O.D., Polubok A.P. Rishennja tvorchoho zadumu khudozhno-dekoratyvnoi formy v zalezhnosti vid zastosovanykh materialiv // ScienceRise, 2009, 4(57). S. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2019.164772>. {in Ukrainian}
8. Subbota A.G. Garmonicheskaja neiroestetika. Chast 1 (literaturnyi obzor) // Vesnik novykh medetcinskikh tekhnologii. 2009, 4(16). S. 143–147. {in Russian}
9. Tekhnicheskaja estetika y dizajn: slovarj pod obshej red. M.M. Kalynychevoj. M: Akademicheskij proekt: Kuljtura, 2012. 356 s. {in Russian}
10. Arnheim, R. (1974). Art and Visual Perception. New Version – Bekley. Los Angeles: University of California Press, 392. {in English}
11. Van der Ree, P. (2001). Organische Architektur. Stuttgart: Verlag Freis Cestesleben, 247. {in English}
12. Jayathissa, P., Quintana, M., Abdelrahman, M. and Miller, C. (2020). Humans – as – a – Sensor for Buildings – Intensive Longitudinal Indoor Comfort Models. *Buildings*, 10(10), 4–22. DOI: <https://doi.org/10.3390/buildings10100174>. {in English}
13. Pila, J. and Gura, I.A. (2014). History of interior design Wiley. Published simultaneously in Canada, 496. {in English}
14. Pylypchuk, O. (2020). Determination of methods for improving the aesthetic of the environment with the help of visual art. *Colloquium-journal, Warszawa, Polska*, 30(82), 4–6. DOI: <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2020-12229>. {in English}
15. Pylypchuk, O.D., Krivenko, O.V., Polubok, A.P. (2020). Influence of environmental aspects of design on the aesthetics of architectural space. Materials of the International Scientific and Practical Conference: «Science, engineering and technology: global trends, problems and solutions», September, 25–26, Prague, Czech Republic, ISBN 978-9934-588-79-2. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-79-2-2.29>. {in English}
16. URL: [http:// oksana-pilipchuk.com.ua](http://oksana-pilipchuk.com.ua) (date of the application: 1.07.2019). {in English}